

DOI: <https://doi.org/10.21564/2707-7039.2.243022>
УДК 340.12

Наталія Сатохіна*

ПРАВО І НЕПРАВО (Всеукраїнський круглий стіл у Харкові)

У вересні 2020 року Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого та Національною академією правових наук України за підтримки журналу «Філософія права і загальна теорія права» було проведено Всеукраїнський круглий стіл «Фундаментальні проблеми юриспруденції II. Право і неправ». Щорічний круглий стіл було започатковано у 2019 році з метою сприяти розвитку фундаментального знання про право і діалогу між філософією та юриспруденцією.

Спеціальна тема цього річного заходу, винесена в заголовок огляду, відобразила хитке становище права у сучасному світі, де парадоксальним чином поєднуються тотальна юридизація нашого досвіду, з одного боку, і стрімке поширення фактичного безправ'я, з другого. Адже табори для біженців, війни та диктаторські режими є не менш реальними, ніж визнані за кожною людиною гідність і права, «невід'ємні» та «невідчужувані». На перший погляд, ідеться про певну тотальність права, яке охоплює й випадки власного заперечення, а відтак «право є, а неправ немає». Однак зблизька буттєва тканина права виявляється не такою вже й щільною, а діалектика права й неправ – не такою вже й прозорою. Остання, що вона від самого початку задає філософсько-правовій думці її внутрішню динаміку, сьогодні постає в таких формах, які вимагають від нас особливо уважної рефлексії. На позір цілком політична, проблема неправ насправді з неминучістю повертає нас від загальних етико-політичних міркувань до власне правової проблематики, тобто до філософії права як такої, і, як жодна інша, потребує діалогу правників і філософів.

Що являє собою цей простір аномії, який ми зазвичай воліємо не помічати? Чи можна вписати надзвичайний стан у правову реальність? Врешті-решт, чи здатні численні теорії надзвичайного стану якось зарадити на практиці усім тим, хто сьогодні фактично переживає безправ'я на власному досвіді?

---

* Наталія Іванівна Сатохіна, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри теорії і філософії права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.

Natalia Satokhina, Candidate of Legal Sciences, Associate Professor at the Department of Theory and Philosophy of Law, Yaroslav Mudryi National Law University.

e-mail: nataliasatokhina@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2480-9405>

Чи змінюється разом із правом і неправо? Або принаймні як і чому змінюються уявлення про них? Якщо право на різних етапах свого розвитку постає в історично мінливих формах, то чи можемо ми прослідкувати й відповідну еволюцію неправу? Чи навпаки, мінливість неправу зумовлює й трансформацію права? Чи не породжує існування неправу необхідність у праві як такому? Та яку роль відведено цій діалектиці в численних проєктах зникнення права?

Чи може неправу поставати у формі закону? Відповідно, чи може закон бути неправовим, а право надзаконним? Чи варто нам і досі перейматись цим питанням, що воно було осердям знаменитих філософсько-правових дискусій другої половини ХХ століття? Чи можливе співіснування правових і неправових законів у рамках однієї нормативної системи, і тоді якою є природа останньої?

Чи може неправу мати правові наслідки? Чи можливе взагалі право після неправу? Як можливі постконфліктне правосуддя і транзитивна справедливність? Зрештою, на що ми можемо сподіватися після того, як зруйновано всі конвенції?

Ці та інші питання стали предметом обговорення, у якому взяли участь близько 30 дослідників з Дніпра, Києва, Львова, Одеси, Сєвєродонецька та Харкова. У виступах С. І. Максимова, П. Р. Мирцала, П. М. Рабіновича та В. С. Смородинського було розкрито широкий спектр інтерпретацій поняття неправу в контексті проблеми праворозуміння. Відповідні історико-філософські розвідки було презентовано в доповідях В. О. Абашніка, Т. І. Дудаш і К. О. Литвинюк. Феноменологічний погляд на проблему неправу було запропоновано Д. О. Бочаровим, Н. І. Сатохіною та О. В. Стовбою. Складній діалектиці права і сили присвятили свої виступи О. Л. Богініч та Д. А. Гудима, а В. С. Бігуну та С. П. Погребняку йшлося про право і неправу у правозастосуванні. Дихотомія «правового – неправового» на межі права й політики опинилась у центрі уваги О. М. Єрьоменка та С. П. Рабіновича. Доповіді О. Р. Дашковської та О. М. Литвинова стосувалися недержавного правового регулювання та позаправових нормативних систем. К. О. Буряковська та Ю. С. Разметаєва розмірковували над праволюдними смислами запропонованої теми, а О. Е. Радутний і О. В. Тарасов – над її галузевими аспектами.

Статті, які учасники заходу підготували на основі виступів і дискусій, що їх супроводжували, опубліковано в журналі «Філософія права і загальна теорія права» за 2020 рік.

Цілком очікувано нетривіальна для сучасної юриспруденції тема круглого столу дозволила виявити цілу низку дотичних проблем, які, не перебуваючи в центрі уваги юристів, становлять разом із тим найбільші загадки філософії права. Серед них – проблема меж права, якій і вирішено присвятити наступний (уже третій) круглий стіл «Фундаментальні проблеми юриспруденції», що його заплановано провести у квітні 2021 року. Чи всьому можна дати правову оцінку, або ж існує щось позаправове? Що може право, і чого воно не може? Зрештою, що являє собою межа

права як така – нездоланну стіну між правовим і позаправовим або тонку й рухливу грань? Організатори заходу запрошують усіх бажаючих долучитися до майбутніх дискусій у стінах Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і Національної академії правових наук України та на сторінках журналу «Філософія права і загальна теорія права».

© Н. Сатохіна, 2020

Одержано/Received 10.12.2020